

Innspill fra PsykiskhelseProffene og Forandringsfabrikken

Til høring om *Barn sin rett til medverknad og medråderett etter pasient- og brukarrettslova, m.m.*¹

Om Forandringsfabrikken og PsykiskhelseProffene

Forandringsfabrikken gjennomførte i 2014 en undersøkelse kalt PsykiskhelseProffene. 120 unge med erfaring fra psykisk helsevern deltok, fra Alta i nord til Kristiansand i Sør. Der svarte et klart flertall at psykisk helsevern ikke tar tak i det vanskeligste, det som er vondest inne i oss. Noen hadde gått litt til psykisk helsevern, andre hadde gått til opptil 15 behandlere hver – og de aller fleste hadde ikke snakket med behandleren sin om det vondeste. Løsningen var ofte diagnose og medisin – og der stoppa det. I dag har Forandringsfabrikken snakket med mer enn 300 PsykiskhelseProffer. Kommentarene til dette forslaget bygger på hovedsvarene fra disse barna og ungdommene. Deres viktigste innspill er at helsetjenesten må samarbeide med barn og unge for at hjelpen barn og unge får skal være god og nyttig, og for at det skal være trygt for barn. Dette gjelder i møte med alle helsetjenester, både når et barn kommer med vondt i kroppen til en lege og når et barn kommer med vondt i hjertet til en psykolog.

PsykiskhelseProffenes innspill til forslagene

Gode endringer på medvirkning

TAKK til regjeringen for at dere vil styrke vår rett til medvirkning. Det er veldig bra og kjempeviktig at dere vil lovfeste vår rett til informasjon og rett til å bli hørt.

Vi er mennesker som må ha en viktig stemme i vårt eget liv. Derfor mener vi det bør komme enda tydeligere frem at barnet skal være en viktig samarbeidspartner for helsetjenesten, om beslutninger som gjelder vårt liv. For at hjelpen helsevesenet gir skal bli riktig og nyttig må helsevesenet samarbeide med oss. Vi foreslår at loven skal si: *"Barn skal gis informasjon og **ha rett til medvirkning**. Det skal legges vekt på hva barnet mener ut fra alder og modenhet."* (§ 3-1 i pasient- og brukerrettighetsloven).

Samtykke

Det er bra at det står i lovforslaget at barn skal få informasjon og kunne si sin mening før spørsmål om samtykke til helsehjelp avgjøres (§ 4-4). Men vi tror ikke

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hoyring--barn-sin-rett-til-medverknad-og-medraderett-etter-pasient--og-brukarrettslova-helsepersonell-si-ivaretaking-av-barn-som-parorande-og-etterlatne-diverse-andre-endringar-i-helsepersonellova-m.m/id2513591/>

det er nok å si at foreldre eller barnevernet skal sørge for dette. Også når det er andre voksne som skal "samtykke" til helsehjelp, må helsepersonell sjekke at barnet faktisk har hatt mulighet til å si sin mening. Helsepersonell må ikke kunne tenke at foreldrene eller barnevernet har tatt vare på retten vår til å være med å bestemme – og derfor ikke snakke med oss.

Regjeringen vil ta med i loven at barn 12-16 år skal ha "selvstendig samtykkerett" i noen saker, og det støtter vi. Departementet spør om dette også burde gjelde barn yngre enn 12 år, og det burde det. Vi kan ikke være avhengige av å vente på barnevernet hvis vi har fortalt noe alvorlig som foreldrene våre ikke skal vite, og trenger hjelp. Vi foreslår at barn under 12 år også får "selvstendig samtykkerett" i saker som dette.

Trygg foreldreinfo

Det er veldig viktig å endre reglene som gjelder foreldres rett til informasjon og innsyn i journal, og vi setter stor pris på at regjeringen tar opp dette og vil gjøre forandringer. I dag har foreldre rett på å få vite alt barn under 12 år forteller helsetjenestene, det meste barn mellom 12 og 16 år forteller og noe barn mellom 16 og 18 år forteller. Sånn lovene er nå er det ikke trygt for alle barn. Veldig mange unge forteller at de allerede som små mista tillit til de som skulle hjelpe, fordi voksne snakka med foreldre uten å ha avtalt det med barnet. De forteller også at når denne tilliten er brutt, er den vanskelig å bygge opp igjen. Derfor må informasjonen barn - også små barn - deler med systemet, beskyttes og ikke formidles videre uten at dette er avtalt med barnet.

Departementet har foreslått en forandring som gjør at informasjon ikke skal gis til foreldrene eller andre med foreldreansvaret «dersom tungtveiende hensyn til pasienten eller brukeren taler mot det» (§ 3-4). Helseministeren har sagt til oss at hvis et barn sier til helsepersonell at de ikke kan gi informasjon videre så er det en "tungtveiende grunn". Men vi er redd for at det ikke vil fungere sånn i praksis. PsykiskhelseProffene ber om at hele logikken om foreldres rett til informasjon og innsyn snus.

At foreldre kan få vite alt barnet forteller helsepersonell fører til alvorlige og farlige situasjoner for en del barn i Norge i dag. For mange av oss har det gjort at vi har sluttet å fortelle om det som er vondt. Vi har kanskje fortalt en liten ting til voksne, som de ikke tenker er farlig. Så har vi sett at andre voksne får vite det vi har sagt, og da har vi lukket oss. At vi ikke vet hvor det vi forteller voksne blir fortalt videre og at informasjonen går til foreldrene våre er et av hovedsvarene fra proffene på hvorfor vi ikke har fortalt om vonde ting som ligger helt inni hjertet. Det har blant

annet gjort at mange av oss ikke har fortalt om vold og/eller overgrep til hjelpesystemene.

Noen steder der de har begynt med «åpen journal» kan foreldrene våre lese på internett hva vi har sagt til legen eller psykologen allerede når vi er på vei hjem fra en time. Det kan skje når vi ikke engang vet at det vi har sagt til helsepersonell er skrevet ned eller at det er noe som heter journal. Det er ikke trygt.

FNs barnekonvensjon og Norges Grunnlov sier tydelig at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. Barn har rett til økonomisk, sosial og helsemessig trygghet. Dette er de høyeste lovene i Norge, og de andre lovene må passe med dette. Da må pasient- og brukerrettighetsloven ha tydelige regler om hvordan informasjon fra barn beskyttes. Å beskytte informasjon fra barn er en viktig del av det å beskytte barn.

Hovedrådet fra barn og unge med erfaring fra ulike deler av helsevesenet er at barn må ha rett til å snakke alene med helsepersonell. Fordi vi er egne mennesker. Vi må ha rett til å fortelle med egne ord, og få si hvordan vi vil foreldre eller andre voksne skal være involvert i helsehjelpen. Dette må være en fast rutine på alle steder der barn møter helsepersonell.

Når vi snakker med helsepersonell må helsepersonellet alltid avtale med oss hva som skal skrives og hvordan det skal skrives. Loven må gjøre at helsepersonell kan samarbeide med oss på en trygg måte. Vi mener loven må være sånn at alle i helsetjenesten i praksis bruker denne fremgangsmåten:

1. Avtaler med barnet hva barnet kan si videre til foreldre/andre voksne
2. Avtaler med barnet hva helsepersonellet og barnet kan si sammen til foreldre/andre voksne
3. Forteller barnet hva helsepersonellet tenker de er helt nødt til å gå videre med og begrunner det. Hvis barnet sier nei, er det helsepersonelllets oppgave å finne ut hvorfor barnet eller ungdommen ikke vil at noe skal gå videre. For å ivareta barnets rett til beskyttelse er dette helsepersonelllets ansvar.

PsykiskhelseProffene foreslår at loven sier at uavhengig barnets alder skal informasjon barnet har gitt til helsepersonell kun gis videre til foreldrene eller andre med foreldreansvaret etter avtale med barnet.

Det skal avtales hva som skal sies videre av hvem og på hvilken måte. Barn har rett til å snakke med helsepersonellet alene om informasjon til foreldre.

Systemer for å lagre og beskytte informasjon

Hvis det skal gå an å beskytte informasjon fra barn må det være tydelige regler som gjør at helsepersonell kan skrive ned det vi barn og unge forteller, uten at foreldre får kjennskap til det, når det er nødvendig. Vi har snakket med mange fagfolk som sier at dette er vanskelig med systemene som er i dag. Det må være grunnleggende for alle systemer som behandler informasjon fra barn at informasjonen skal behandles på en måte som er trygg for barn.

Innleggelser sammen med foreldre

Når barns rett til medvirkning skal styrkes i denne loven må dette også gjelde rett til medbestemmelse over om foreldre skal være med når barn er innlagt på sykehus. Det må bli en klar og tydelig regel om at barn og unge har rett til å uttale seg om samvær med foreldrene i helseinstitusjon (§ 6-2 i pasient- og brukerrettighetsloven). Noen av oss har opplevd at vi blir lagt inn i psykisk helsevern sammen med foreldrene våre, mot vår vilje. Det må stå i loven at barnet uavhengig av alder og i tråd med ny § 3-4 har rett til å få informasjon og uttale seg om samvær med foreldrene i institusjonen i en egen samtale alene med helsepersonell. På samme måte som med trygg foreldreinformasjon kan ikke helsepersonell og foreldre bestemme om foreldre skal innlegges sammen med barna før barnet har fått sagt sin mening. Barnet må få spørsmål om samvær med foreldre i trygge rom og få mulighet til å snakke alene med helsepersonell. Vi må ha rett til å fortelle med egne ord, og få si hvordan vi vil foreldre eller andre voksne skal være involvert. Hvis vi sier at vi ikke vil at foreldrene skal være innlagt sammen med oss må helsepersonellet finne ut hvorfor. Den eneste måten helsepersonell kan vite om det er trygt og bra for oss at foreldrene er med er gjennom samarbeid med oss.

TAKK for at vi får gi innspill og at dere tar barn og unges kunnskap på alvor!

Hvis dere lurer på noe, ikke nøl med å ta kontakt©
Heidi B. Grande: heidi@forandringsfabrikken.no, tlf: 97618048